

Täysistunto

Tiistai 22.10.2024 klo 14.02—19.02

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 51/2024 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 4/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 4/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Haatainen, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.33 **Tuula Haatainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä, hallituksen esitys 51 valtiopäiviltä 24, otsikko on laki yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta. Tässä hallituksen esityksessä yliopistoille ja ammattikorkeakouluille säädetään velvollisuus periä muuhun kuin suomen- ja ruotsinkieliseen ammattikorkeakoulututkintoon ja alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen hyväksytyiltä EU- ja Eta-maiden ulkopuolisilta opiskelijoilta täyskatteellinen lukuvuosimaksu. Lukuvuosimaksun perimisvelvollisuuteen esitetään poikkeusta, jonka mukaan tilapäistä suojelua saavat opiskelijat eivät kuulu lukuvuosimaksuvelvollisuuden piiriin.

Nykylain mukaan lukuvuosimaksuvelvollisuudesta voi vapautua, jos oleskeluluvan peruste vaihtuu. Tästä on katsottu aiheutuneen ongelmia korkeakoulujen talouden ja koulutuksen suunnittelulle. Erityisesti ammattikorkeakouluilla on ollut kasvava ongelma opiskelijoista, jotka hakeutuvat maahan opiskelemaan, mutta hakevat nopeasti muuta, useimmiten työntekijän oleskelulupaa. Näiden edellä mainittujen ongelmien ehkäisemiseksi ja korkeakoulujen lukuvuosimaksukertymän turvaamiseksi yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin esitetään muutosta, jonka mukaan lukuvuosimaksuvelvollisuus säilyy, vaikka opiskelijan oleskeluluvan peruste muuttuisi esimerkiksi työperusteiseksi.

Hallituksen esityksessä EU- ja Eta-alueen ulkopuolisten maiden kansalaisille asetetaan korkeakouluopintoihin hakeutumiseen liittyvä hakemusmaksu. Sen tavoitteena on vähentää heikkolaatuisten hakemusten määrää, koska niiden käsittelystä on ollut paljon työtä korkeakouluille. Vuoden 24 ensimmäisessä, pääosin vieraskielistä koulutusta koskevassa yhteishaussa hakijoita oli yli 60 000 jaossa olleisiin 8 300 opiskelupaikkaan. Korkeakoulujen on käsiteltävä myös sellaiset hakemukset, jotka eivät täytä hakukelpoisuuden ehtoja.

Hallituksen esityksessä esitetään myös tilauskoulutuksessa havaittuihin ongelmiin puuttumista nykyistä selkeämmillä säännöksillä. Tilauskoulutusopiskelijoiden oikeuksiin ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 106/2024 vp

velvollisuuksiin kiinnitetään huomiota tilaajien ja korkeakoulujen välisissä sopimuksissa sekä korkeakoulujen tilauskoulutukseen hakeutuville opiskelijoille suuntaamassa tiedottamisessa.

Yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin ehdotetaan myös lisättäväksi korkeakouluille tiedonsaantioikeus niiden tarvitsemista hakijoiden ja opiskelijoiden oleskelulupatiedoista sekä oikeus antaa tietoja oma-aloitteisesti Maahanmuuttovirastolle. Kyseisen tiedonsaantioikeuden tarkoituksena on mahdollistaa lukuvuosimaksujen kiertämistä koskevan lainsäädännön täytäntöönpano. Hallituksen esityksen mukaan korkeakoulut voivat käyttää tietojensaantioikeuttaan myös muuhun kuin lukuvuosimaksujen perimiseen ja maksujärjestelyihin, apurahoihin sekä koulutusjärjestelyihin liittyvissä asioissa.

Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunta puoltaa mietinnössään hallituksen esitystä muuttaa yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia. Valiokunta on tehnyt eräitä lähinnä teknisluontoisia muutoksia kumpaakin lakiesitykseen. Tähän mietintöön on jätetty valiokunnassa kaksi vastalauseita.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja sitten edustaja Koponen, olkaa hyvä.

16.37 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Kiitos puheenjohtaja Haataiselle asian esittelystä.

Alkuun on hyvä sanoa tärkein asia: tämä on aivan loistava esitys. EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta saapuvien opiskelijoiden sietääkin maksaa omat opintonsa itse. Pidän suorastaan röyhkeänä suomalaista veronmaksajaa kohtaan, että aiemmin näin ei ole ollut. Tällä esityksellä siirrymme myös yleispohjoismaiselle linjalle, jossa EU- ja Eta-alueiden ulkopuoliset opiskelijat maksavat omat korkeakouluopinnot. Esitys ehkäisee lisäksi korkeakouluopintojen hyväksikäyttöä maahanmuuttoväylänä Eurooppaan, joka on lisääntynyt viime vuosina.

Puhemies! Esitys tosiaan on suomalaisen veronmaksajankin kannalta loistava, mutta vähemmän yllättäen vasemmistoliitossa esityksestä ei pidetä. Vasemmiston mielestä ulkomaalaisten opiskelijamaksuista pitäisi sen sijaan luopua kokonaan. Vasemmisto on ilmeisesti sitä mieltä, että veroja on varaa repiä suomalaisten selkänahasta ja ottaa lisää velkaa samalla, kun maksetaan EU- ja Eta-alueiden ulkopuolelta tulevien opiskelut Suomessa. — Ei näin.

Puhemies! Vasemmistoliitto ei siis yllättänyt omassa kannassaan, mutta hieraisin kyllä silmiäni, kun huomasin, että ainakin puheissaan myös suomalaisen duunarin puolella olevat demarit vastustivat tätä esitystä — esitystä, missä siirrymme yleispohjoismaiselle linjalle. Onko niin, että Suomi ei ole vielä tarpeeksi velkaantunut ja työn raskaan raataja ei maksa vielä tarpeeksi veroja? Ilmeisesti demareilla rahaa on ja velkaa on varaa ottaa, kunhan ei vain nosteta ulkolaisten opiskelijoiden lukukausimaksuja.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohikoski, olkaa hyvä.

16.39 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Kiitos vaan edustaja Koposelle siitä, että hän kertoo, mikä on vasemmistoliiton linja ennen kuin ehdin tänne pönttöön asti itse, mutta nyt, kun olisin voinut kertoa, mikä se linja oikeasti on, hän lähti jo pois salista.

Vasemmistoliitto puolustaa maksutonta koulutusta Suomessa. Lukukausimaksujen täyskätteellisyys tulee laskemaan hakijamääriä suomalaisiin korkeakouluihin ja vaikeutta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 106/2024 vp

maan tarvittavien osaajien saamista Suomeen. Suomessa on suuri työvoiman tarve esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon ja tekniikan aloilla, ainakin jos elinkeinoelämää usko — ehkä jotkut eivät usko. Näillä aloilla lukukausimaksut nousevat nyt niin paljon, että kynnys Suomessa opiskeluun nousee huomattavasti. On totta, että korkeakoulujen taloutta pitäisi vahvistaa, mutta se ei kuitenkaan toteudu kansainvälisten opiskelijoiden lukukausimaksuja korottamalla — Orpon hallitusohjelmassa nimittäin todetaan, että korkeakoulujen valtionrahoitusta leikataan maksuja vastaavasti. Korkeakoulujen talous ei siis tästä vahvistu.

Kansainvälisten opiskelijoiden määrä tulisi kolminkertaistaa nykytilanteeseen verrattuna. Nyt Suomen mahdollisuus kilpailla kansainvälisistä opiskelijoista muiden maiden kanssa heikkenee oleellisesti. Vaikka hallitus, tai ainakin osa hallituspuolueista, puhuu kauniisti siitä, miten tärkeää on saada osaajia Suomeen, näyttää se kuitenkin toimivan itse tätä linjaustaan vastaan. Onko Suomella siis varaa näyttää ovea lahjakkaimmille ja sitoutuneimmille kansainvälisille opiskelijoille vain siksi, että heillä kaikilla ei taustansa vuoksi ole välttämättä lainkaan varaa maksaa korkeita lukukausimaksuja?

Arvoisa puhemies! Kansainvälisten opiskelijoiden hakemuksille on tarkoitus palauttaa myös käsittelymaksu. Suomalaisittain kohtalainenkin hakemusmaksu voi olla köyhemmissä maissa hyvin korkea kynnys suhteessa yleiseen tulotasoon ja toimia liian suurena kynnyksenä sitoutuneille ja lahjakkaille kansainvälisille opiskelijoille hakea Suomeen opiskelemaan. Jos kansainvälinen opiskelija maksaa hakemuksen lähettämisen lisäksi lukuvuosi- maksun, oleskelulupamaksun ja päälle vielä muut, toiseen maahan muuttamiseen liittyvät maksut ja kulut, nousee kokonaispotti melko valtavaksi. Lisäksi opiskelijan oleskeluluvalle maahan tullut säilyisi jatkossa lukukausimaksuvelvollisena, vaikka hänen oleskelulupansa peruste muuttuisi. Kansainväliset opiskelijat jäävät Suomeen nimittäin pääsääntöisesti perheellistymisen tai työllistymisen vuoksi. Tällainen pitäisi nähdä positiivisessa, ei negatiivisessa valossa. Työpaikan saaminen, avioituminen, perheen perustaminen ovat merkittäviä pitovoimatekijöitä, joita ei ole viisasta heikentää, jos meillä kerran on pulaa osaajista. Tämä muutos tulisi vähentämään motivaatiota jäädä Suomeen ja ottaa töitä vastaan, mikä entisestään vaikeuttaa osaajapulaa Suomessa.

Arvoisa puhemies! Näiden seikkojen perusteella ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseeseen 1 sisältyvät lakiehdotukset.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Furuholm, olkaa hyvä.

16.43 Timo Furuholm vas: Arvoisa puhemies! On selvää, että korkeakoulujen taloutta pitää vahvistaa, mutta tämä esitys, jossa EU- ja Eta-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukumaksuja korotetaan, ei ole mikään ratkaisu asiaan. Hallitusohjelmassahan esitetään, kuten edustaja Lohikoski edellä sanoi, että valtion rahoitusta leikataan vastaavasti. Tässä on siis selkeä uhka, että korotukset johtavat lopulta vain rahoituksen vähenemiseen.

Lukumaksujen täyskatteellisuus vähentää hakijoita ja vaikeuttaa osaajien saamista Suomeen etenkin aloille, joilla työvoimapula on jo akuutti, kuten sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä tekniikan aloilla. Toisin sanoen Suomen kyky kilpailla kansainvälisistä opiskelijoista heikkenee, ja tämä vie meitä kauemmas tavoitteista kolminkertaistaa kansainvälisten opiskelijoiden määrää.

Arvoisa puhemies! Kysymys on myös arvoista. Taloudellinen tilanne ei saa määritellä, kuka voi opiskella Suomessa, oli kansalaisuus mikä tahansa. Täyskatteelliset maksut sul-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 106/2024 vp

kevat ovet monilta lahjakkailta opiskelijoilta, jotka eivät voi taloudellisesti tänne sitoutua. On hyvä muistaa, että osaaminen ja motivaatio eivät katso maksukykyä. Siksi tämä ei ole Suomen etu.

Hallituksen esityksessä maksujen korotus astuisi voimaan kerralla elokuussa 2026, mikä tuo epävarmuutta kansainvälisten opiskelijoiden hakuprosesseihin ja tekee myös samalla kerralla selväksi tämän hallitusohjelman kirjauksen, että edetään kohti täyskätteellisuutta.

Lopuksi vielä haluan mainita, että kansainvälisten opiskelijoiden jääminen Suomeen opiskelujen jälkeen on tärkeä kysymys, ja uskon, että voimme siihen vaikuttaa monella eri tavalla, mutta tämä, jossa ovi lyödään monen edestä kiinni jo ennen tuloa, ei ole yksi niistä. Ja ehkä tällaisella yleisellä asenneilmapiirillä on myös merkittävä vaikutus siihen, kuinka houkuttelevaksi ja toimivaksi suomalainen yhteiskunta koetaan. Ehkä jokainen voi tuollilaan pohtia, kuinka tässä on viime aikoina onnistuttu. Siksi kannatan edustaja Lohikosken tekemää ehdotusta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

16.45 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Suomessa tarvitaan kansainvälisiä opiskelijoita, eivätkä lukukausimaksut tuo heitä tänne. Orpon hallituksen esitys lukuvuosimaksujen korottamisesta täyskätteelliseksi on ristiriidassa sen kansallisen tavoitteen kanssa, että kansainvälisten opiskelijoiden määrä kolminkertaistuisi ja 75 prosenttia heistä myös työllistyisi Suomeen.

Kannatettava asia hallituksen esityksessä on se, että tilapäistä suojelua saavat eivät jatkossa enää ole lukukausimaksuvelvollisia.

Lukuvuosimaksujen täyskätteellistamisesta johtuva lukukausimaksujen korotus johtaa mitä todennäköisimmin tänne hakeutuvien opiskelijoiden lukumäärän vähenemiseen. Esimerkiksi Ruotsi otti käyttöön sekä lukukausimaksut että hakijamaksut EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille vuonna 2011. Syksyllä 11 hakijoiden määrä laski edellisvuoteen nähden noin 60 prosenttia ja oli laskussa vielä seuraavan kahden vuoden ajan. Ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä on sittemmin kasvanut asteittain ja palautunut kymmenen vuoden päästä vuonna 21—22 suurin piirtein sinne vuosien 2010 ja 2011 lukemiin. On kuitenkin vaikeaa arvioida, miten lopulta Suomessa tulisi käymään, mutta laskusuunta on aika selvä.

Lukuvuosimaksujen täyskätteellistamisen vastinparina Orpon hallitusohjelman mukaan toimii korkeakoulujen valtionrahoituksen leikkaaminen. Kyseessä on siis koulutusleikkaus, kun korkeakoulujen valtionrahoitus vähenee.

Lukukausimaksujen korottaminen johtaa siihen, että Suomi menettää motivoituneita ja osaavia opiskelijoita. Sen vuoksi lukukausimaksujen nostamisen sijaan tuemme maksutonta koulutusta ja tässä kohtaa siis vasemmistoliiton esitystä. Näin Suomi onnistuu jatkossakin pysymään kansainvälisille opiskelijoille houkuttelevana vaihtoehtona opiskelupaikkaa valittaessa eikä opiskelijoiden välillä olisi taloudellista erottelua.

Opiskelijajärjestöt ovat myös ehdottaneet, että jos lukukausimaksut nousevat täyskätteelliseksi, tulisi niihin kehittää lainahyvitystä vastaava kannustava korvausmenettely. Myös korkeakoulujen mahdollisuuksia myöntää stipendejä ja maksukompensaatioita pitäisi vahvistaa, jos maksut nousevat.

Arvoisa puhemies! Hakemusmaksun palauttamista on koulutuksen järjestäjän näkökulmasta pidetty toivottavana. Hakemusmaksun suuruus on määritelty maltilliseksi, ja sen on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 106/2024 vp

arvioitu vähentävän perusteettomia hakemuksia ja sen kautta korkeakoulujen hallinnollista työmäärää. Erityisesti maksuttomuus saattaisi lisätä hakemusten määrää, ja siksi hakemusmaksu olisi meistä mahdollinen tukemaan sujuvaa hakemusten käsittelyä, jos tämä muu maksuttomuus etenisi.

Esityksen mukaan Opetushallitus keräisi nämä hakemusmaksut ja niiden tuotto käytetään järjestelmän kehittämiseen ja ylläpitämiseen. Tähänkin opiskelijajärjestöt ovat nostaneet esiin sitä vaihtoehtoa, miten hakemusmaksu sitten voitaisiin jälkikäteen hyvittää opiskelumaan tulleeille.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys sisältää ajatuksen siitä, että lukuvuosimaksuja yritetään kiertää hakemalla eriperusteista oleskelulupaa, yleensä siis työperusteista. Hallituksen esityksen mukaan opiskelija säilyisi lukuvuosimaksuvelvollisena, vaikka hänen oleskelulupansa perusteet muuttuisivat elämäntilanteen muutosten myötä. Lukujen perusteella kyseessä on kuitenkin hyvin marginaalinen ilmiö. Vuonna 22 halukkuutensa vaihtaa opiskelijan oleskelulupaa työntekijän oleskelulupaansa hakemalla kyseistä lupaa osoitti 171 opiskelijaa, ja vuonna 2019 myöntöjä oli 17 kappaletta ja vuonna 22 oli 67 kappaletta.

Lähtökohtaisesti tulisi nähdä hyvänä asiana, jos ihminen työllistyy tänne jo opintojen aikana, perustaa mahdollisesti perheen Suomeen ja kiinnittyy näin ollen meidän yhteiskuntaan. Työllistyminen on hyvää kotouttamista, ja tämä varmistaisi myös sen, että useampi korkeakouluopiskelija tänne tavoitteemme mukaisesti myös opiskelujen jälkeen jää. Emme tätä muutosta hallituksen esityksessä voi kannattaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Seppänen, olkaa hyvä.

16.50 Sara Seppänen ps: Arvoisa herra puhemies! Voisi sanoa, että vihdoinkin tämä hallitus toteuttaa nyt nämä lukuvuosimaksut EU- ja Eta-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksuissa ja nimenomaan täyskattoisina. Me joudumme Suomessa taloudellisesta tilanteesta johtuen säästämään ihan joka paikasta, ja on aivan oikein, että nyt nämä korkeakouluopiskelijat, jotka saapuvat EU- ja Eta-maiden ulkopuolisista maista, joutuvat osallistumaan omien opintojensa kustantamiseen.

On myös ihan selvää, että tämä korkeakoulujen hakemusmaksu tarvitaan, jotta näitä turhia hakemuksia myöskin voidaan karsia pois. Nimittäin ne työllistävät näitä oppilaitoksia, ja sieltä usein sitten karsiutuu näitä hakemuksia, jotka ovat tavallaan tehty vain hakemusten vuoksi.

Myöskin se, että OKM:n seuranta- ja arviointiryhmän mukaan lukuvuosimaksujen käyttöönotolla ei ole ollut pitkäaikaisia haitallisia vaikutuksia korkeakoulujen kansainvälistymiseen tai EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden halukkuuteen opiskella suomalaisissa korkeakouluissa. Eli nämä ulkomaalaisten opiskelijoiden määrät voivat pudota välittömästi maksujen käyttöönoton jälkeen, mutta yleensä nämä hakijamäärät kääntyvät kyllä sitten nopeasti kasvuun. Verrokkimaissa tämä käytäntö on toiminut, ja myöskään Suomen kilpailuasema ja muu eivät edellytä maksuttomuutta näiden hakemusten ja lukuvuosimaksujen suhteen. Eli tämä on erittäin tervetullut uudistus.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius, olkaa hyvä.

16.53 Joakim Vigelius ps: Arvoisa puhemies! Jos suomalaiseen korkeakouluun saapuu kansainvälinen opiskelija esimerkiksi Bangladeshista, kenen tuo koulutus kuuluu maksaa:

Pöytäkirjan asiakohta PTK 106/2024 vp

suomalaisten veronmaksajien vaiko lähtökohtaisesti kansainvälisen opiskelijan itsensä lukuvuosimaksujen muodossa? Nykyisinhän maksuvastuu on suurelta osin suomalaisilla. Suomalaiset siis tekevät koulutuksellista hyväntekeväisyyttä kansainvälisille opiskelijoille samaan aikaan, kun koulutussektori kärvistelee tukalien taloudellisten aikojen keskellä. Näin ei toimita edes verrokkimaissamme Ruotsissa, Norjassa tai Tanskassa, joissa kansainväliset opiskelijat vastaavat lähtökohtaisesti itse kustannuksistaan.

Nykylaissa määritelty lukuvuosimaksun vähimmäismäärä ei riitä kattamaan koulutuksesta syntyneitä kustannuksia. Toisaalta rahoitusvaikeuksistaan huolimatta korkeakoulut jakavat valtaosan keräämistään lukuvuosimaksuista erilaisina apurahoina ja maksuvapauksina takaisin opiskelijoille. Nyt lakia muutetaan. Jatkossa kansainväliseltä opiskelijalta perittävien lukuvuosimaksujen on katettava koulutuksen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset. Puhutaan täyskattaisuudesta eli siitä, että kansainvälinen opiskelija kattaa itse kustannuksensa täysimääräisesti. Tämä on erinomainen lähtökohta.

Samalla esitetään myös toinen lukuvuosimaksuihin liittyvä ongelma. Korkeakouluissa on nimittäin havaittu, että osa kansainvälisistä opiskelijoista tarkoituksellisesti väistää velvollisuuttaan maksaa lukuvuosimaksunsa. Näin voi tapahtua esimerkiksi seuraavasti: Ensimmäisenä vuonna lukuvuosimaksu maksetaan. Toisena vuonna maksu vältetään ilmoittautumalla poissaolevaksi opinnoista ja hakeutumalla työelämään. Työpaikan saamisen myötä haetaan oleskelulupaa työn perusteella, jonka saatua ilmoittaututaankin takaisin läsnäolevaksi korkeakouluun, eikä tämän jälkeen lukuvuosimaksuvelvollisuutta enää ole. Näin kansainvälisen opiskelijan on ollut mahdollista kikkailla itsensä eroon tuhansien eurojen maksuvelvollisuudesta ja vieläpä täysin laillisesti. Jatkossa tämäkään ei olisi enää mahdollista, ja parempi niin.

Korkeakoulujen lisäksi myös maahanmuutto- ja rajaviranomaiset ovat ilmaisseet huolensa siitä, että korkeakouluopiskelijan oleskelulupa muuttuu väyläksi saapua Suomeen ihan muuta tarkoitusta varten kuin korkeakouluopintoja varten, siis toisin sanoen maahan-tulokäytäntöjen kiertämiseksi. Se ei ole nykylainsäädännön tarkoitus eikä nykyisen hallituksen tahtotila.

Näiden lakimuutosten myötä Suomi asettuu samaan rintamaan muiden Pohjoismaiden kanssa. Kuten muidenkin tässä salissa käsiteltyjen maahanmuuton kiristysten osalta, myös tämä herättäneen närää salin vasemmassa laidassa. Tosiasia kuitenkin on, että ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä erityisesti EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta on kasvanut Suomessa nopeasti, mutta heidän Suomeen jäämisensä tai tänne työllistymisensä eivät ole merkittävältä osin parantuneet. Itse asiassa ulkomaista kysyntää on valtavan paljon enemmän kuin mitä meillä on opiskelupaikkoja tarjolla. Se jo itsessään kuormittaa nykyistä järjestelmäämme, mutta myös tarjoaa meille mahdollisuuden edellyttää tulijoilta enemmän nyt säädettävän hakemusmaksun muodossa.

Suomalaisessa korkeakoulussa opiskelleista valitettavan moni työllistyy opintojensa jälkeen aloille, joille ei olisi edes tarvinnut korkeakoulutusta. Näin ollen ulkomaisten opiskelijoiden kouluttamiseen käytetyt julkiset varat eivät ole kohdentuneet järjestelyn primäärin tavoitteen mukaisesti, siis osaavan ja tuottavan työvoiman saamiseksi suomalaisille työmarkkinoille. Ulkomaisten opiskelijoiden määrän kasvattaminen tai suomalaisten korkeakoulutuksen heille tarjoaminen ei ole itseisarvo. Se arvo syntyy siitä, että heistä mahdollisimman moni jäisi opintojen jälkeen Suomeen osaavaksi ja tuottavaksi työvoimaksi — tätä järjestelyä kun ei ole tarkoitettu hyväntekeväisyydeksi, vaan molempia osapuolia hyödyt-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 106/2024 vp

täväksi. Nykyisellään järjestelmä hyödyttää liian suurilta osin vain toista osapuolta eikä suinkaan Suomea.

Korkeakoulujärjestelmämme ei toden totta ole hyväntekeväisyyslaitos eikä kehitysavun jatke, vaan sen tulee jatkossa palvella paremmin maksajaansa, suomalaista veronmaksajaa. Siksikin nämä muutokset viedään nyt läpi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie, olkaa hyvä.

16.58 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Käsittelemme hallituksen esitystä, jossa yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia muutetaan niin, että EU- ja Eta-maiden ulkopuoliset opiskelijat maksavat yleiskatteellisen maksun, niin sanotun lukuvuosimaksun. Suomi toivottaa kyllä tervetulleiksi kansainväliset opiskelijat ja tutkijat, mutta erityisesti viime aikoina olemme toivottaneet heidät tervetulleiksi nopeiden ja sujuvien oleskelulupakäsittelyjen kautta. Kun vielä pari hallituskautta sitten korkeakouluopiskelijoiden ja tutkijoiden oleskelulupaprosessit saattoivat kestää yli puoli vuotta, joskus jopa 8—10 kuukautta, nyt käsittelyajat ovat joitain viikkoja tai reilun kuukauden. Tämä on yksi keino toivottaa kansainväliset opiskelijat ja tutkijat tervetulleiksi Suomeen, joka tietenkin tunnetaan maailmalla hyvästä koulutuksesta.

Meille suomalaisille maksuton koulutus on iso arvo, ja me tiedämme ja tunnistamme sen meidän yhteiskunnassamme, ja kokoomus puolustaa tätä maksutonta koulutusta. Emme voi kuitenkaan tässä taloudellisessa tilanteessa tarjota sitä koko maailman kansalaisille vaan heille, jotka ovat jo Suomessa ja haluavat rakentaa tulevaisuuttaan täällä jatkossakin.

Tässä hallituksen esityksessä lukuvuosimaksujen lisäksi on muutoksia tilauskoulutukseen ja heille, jotka hakeutuvat tänne korkeakouluihin, tulee nimellinen hakemusmaksu.

Nykyisistä lukuvuosimaksuvelvollisuuksista on voinut vapautua vaihtamalla oleskelulupaperustetta. Se on tosiaan vielä tällä hetkellä mahdollista, mutta tästä on aiheutunut varsinkin ammattikorkeakouluille talouden ja koulutuksen suunnittelulle ongelmia. Valiokunta sai selvitystä, ja sen mukaan korkeakouluilla on ollut kasvava ongelma opiskelijoista, jotka hakeutuvat maahan opiskelemaan mutta hakevat nopeasti muuta, useimmiten työntekijän oleskelulupaa. Lisäksi opiskelijat ovat voineet ilmoittautua pitkiksikin ajoiksi poissa oleviksi, hakea työpaikkaa ja hankkia työntekijän oleskeluluvassa edellytettyä työhistoriaa, minkä on todettu vaikeuttavan opintotarjonnan suunnittelua. Näitten ongelmien ehkäisemiseksi ja korkeakoulujen lukuvuosimaksukertymän turvaamiseksi valiokunta piti perusteltuna yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin esitettyä muutosta, jonka mukaan lukuvuosimaksuvelvollisuus säilyy, vaikka opiskelijan lupaperuste muuttuisi esimerkiksi työperusteiseksi.

Näillä lukuvuosimaksuilla ja niiden yleiskatteellisuudella todellakin siirrytään kohti meidän keskeisten verrokkimaiden, kuten Ruotsin, Tanskan ja Norjan, käytäntöä, ja se antaa mahdollisuuden kohdistaa aikaisempaa enemmän resursseja korkeakoulujen koulutuksen laadun kehittämiseen. Valiokunnan näkemyksen mukaan meidän maamme osaamistason nostamiseksi tulee panostaa kansainvälisten opiskelijoiden ja muiden osaajien kotoutumiseen ja luoda kansainvälisille opiskelijoille kannusteita jäädä maahamme töihin tutkinnon suorittamisen jälkeen. Yksi iso kannuste tähän on se, että Suomessa EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta tuleva opiskelija kun saa tutkinnon suoritettua, tulevaisuudessa ja tällä hetkellä itse asiassa hän saa oleskeluluvan kahdeksi vuodeksi suoraan. Vielä kolme neljä vuotta sitten tilanne oli se, että opiskelijalta vaadittiin tutkinnon suorittamisen jälkeen,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 106/2024 vp

jotta hän voi hakea töitä ja jotta hän voi saada sen jälkeen oleskeluluvan, reilun 5 000 euron omaisuus tilillä per oleskelulupavuosi. Eli näin ollen myöskin kansainvälisiä opiskelijoita kannustetaan tutkinnon suorittamiseen ja sen jälkeen työnhakuun ja jäämiseen Suomeen rakentamaan Suomea ja yhteistä tulevaisuuttamme. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lahdenperä, olkaa hyvä.

17.03 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen keskeiset sisällöt ovat perusteltuja ja tarkoituksenmukaisia. Esitetty ratkaisu täyskatteisiin lukuvuosisimaksuihin siirtymisestä on perusteltu, jotta julkinen koulutuksen rahoitus kohdistuisi nykyistä selkeämmin juuri kansalliseen koulutustason nostoon. Täyskatteellisuus vastaa keskeisten verrokkimaiden, kuten Ruotsin, Norjan ja Tanskan, käytäntöä.

Korkeakouluilla, erityisesti ammattikorkeakouluilla, on kasvava ongelma opiskelijoista, jotka hakeutuvat maahan opiskelemaan, mutta hakevat nopeasti muuta oleskelulupaa, useimmiten työntekijän oleskelulupaa, kuten täällä aikaisemmin jo todettiin. Tämä on osoittautunut ammattikorkeakouluissa hankalaksi, koska kun kuitenkin joudutaan varamaan nämä resurssit sen opinno tuottamiseen ja siihen, minkälaista opintotarjontaa sitten tehdään, niin jos tämä opiskelijan maassaololupa muuttuu kesken kaiken, tämä tuottaa jonkinlaista tappiota kyllä ammattikorkeakoululle. Itsellenikin on taustaa ammattikorkeakoulusta, ja tätä on ihan selkeästi ollut lisääntyvässä määrin.

On myös havaittu, että kyllä meillä hakijoita riittää EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta, vaikka näitä maksuja laitettaisiinkin voimaan.

Ehdotetut muutokset lukuvuosisimaksujen kiertämisen ehkäisemiseen ovat kannatettavia. Muutokset aiheuttavat korkeakouluille lisää työtä oleskelun perusteiden selvittämiseksi.

Ja näihin hakemusmaksuihin lyhyesti. Tällä hetkellä korkeakoulut käsittelevät huomattavan määrän hakemuksia tarjolla oleviin koulutuspaikkoihin nähden erityisesti vieraskieliseen koulutukseen opiskelijoita valittaessa. Korkeakoulujen työmäärän vähentämiseksi hakemusten määrän rajoittaminen on tarpeellista. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Puisto, olkaa hyvä.

17.04 Sakari Puisto ps: Arvoisa puhemies! Tämä on hyvä esitys, ja olen sitä mieltä, että tämä hallituksen esitys pitää tehdä joka tapauksessa riippumatta siitä, minkälainen taloustilanne on. Kun meillä on ahdas julkisen talouden tilanne, niin tämä hallituksen esitys on hyvä tehdä, mutta vaikka meillä olisi aivan toisenlainen tilanne, vaikka julkisen talouden tilanne olisi vahvasti ylijäämäinen, meidän siltikin pitäisi tehdä tämä esitys monestakin erisyystä.

Vuonna 2015—2016 ensimmäisen kerran mahdollistettiin lukukausimaksut EU- ja Eta-maiden ulkopuolisille. Silloin tosin tehtiin sellainen järjestely, että minimi asetettiin 1 500 euroon, mikä oli kovin vähäinen. Nyt tässä esityksessä siirrytään kohti täyskatteellisuutta, mikä on oikein, ja tietysti pitäisi pyrkiä myös ei ainoastaan täyskatteellisuuteen vaan siihen, että jäisi myös marginaalia siihen väliin.

Oikeastaan se tulokulma tähän on se, että meidän ei pitäisi kilpailla maksuttomuudella, vaan meidän nimenomaan pitäisi kilpailla sillä, että me pystytään tarjoamaan laatua. Jos me pystytään tarjoamaan laadukasta koulutusta kansainvälisesti verrattuna, niin silloin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 106/2024 vp

meille kyllä riittää opiskelijoita. Kun menee oikeastaan mihin tahansa yliopistoon Euroopassa, maailmalla, missä on lukukausimaksuja, siis huomattavasti korkeampia kuin Suomessa tulee olemaan, niin siellä on aivan valtava määrä erityisesti jatkotutkinto-ohjelmista kansainvälisiä opiskelijoita Euroopan ulkopuolelta. On joitakin aloja, mitä esimerkiksi aasialaiset hallitsevat lähes täysin, ja silloin voidaan myös miettiä sitä kysymystä, että jos mennään joitakin, sanotaan kymmeniä vuosiakin eteenpäin, niin ne ovat nämä ryhmät, jotka pitkälti sitten myös hallitsevat näitä osaamisen alueita. Mutta se on vielä eri kysymys.

Myös tämä hakemusmaksu on varsin paikallaan. Silloin vuoden 2016 kieppeillä tehtiin se virhe, että se muistaakseni poistettiin. Silloin ei ollut vielä lukukausimaksuja, niitä vasta säädettiin, mutta taisi olla pieni hakemusmaksu. Sen poistaminen on minun mielestäni ongelma, koska jos henkilö ei ole yhtään valmis sitomaan omia resurssejaan, siis edes muutamaa kymmentä euroa, niin se herättää kyllä kysymyksen siitä, kuinka tosissaan niitä hakemuksia sitten tehdään. Okei, siellä on varmaan joukossa niitäkin, jotka hakevat ihan tosissaan, mutta silloinhan niitä hakemuksia, jos ne ovat täysin maksuttomia, ilmaisia, voidaan tehdä ihan huvin vuoksi ja ties mistä tarkoituspästä lähtökohtaisestikin. Pienenhkö hakemusmaksu on täysin perusteltu. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

17.07 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys, jolla otetaan lukukausimaksut käyttöön Euroopan unionin ja Eta-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille, on mielestäni erittäin hyvä ja perusteltu. Ei Suomen tarvitse olla mikään ilmaisen koulutuksen väylä koko maailmalle. Se menettely, mikä Euroopan unionin alueella on, on mielestäni hyvä, ja tähän on ollut käytössä jo Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa, jotka ovat Suomen kannalta ehkä parhaita verrokkimaita koko maailmassa: avoimia demokratioita, länsimaisia valtioita, joilla on korkea sivistystaso. Että ei tässä kannata suomalaisien olla murheellisia tämän muutoksen takia. Jos sitten joku haluaa Suomeen tulla opiskelemaan, ehkä joku... Voisin kuvitella, että tulisi esimerkiksi Kiinasta, jossa on paljon, valtava määrä, ihmisiä — jos oikein muistan, Kiinassa on tällä hetkellä 300 miljoonaa ihmistä, joilla on enemmän rahaa kuin eurooppalaisilla keskimäärin. Jos sieltä joku tulee opiskelemaan vaikka Suomeen, vaikka tekniikkaa, vaikka tänne Aalto-yliopistoon, niin hänellä varmaan on varaa maksaa sitten ihan asianmukainen täysi korvaus siitä saamastaan opiskeluoikeudesta ja siitä sivistyksestä, minkä hän täällä opiskelunsa aikana saa. Että mielestäni hallituksen esitys on perusteltu.

Ja sitten näiden turhien hakemusten osalta otetaan tällainen maksu: jos tekee turhaan ja jonkun luokattoman hakemuksen, siitäkin joutuu maksamaan. Se on mielestäni aivan perusteltua. Ja toivoisin, arvoisa puhemies, tässä yhteydessä — vaikka tämä asia ei tähän kuulu — että näiden hallinto-oikeuksiin tulevien valitusten osalta otettaisiin sama käytäntö. Sinne lähetetään mitä uskomattomimpia valituksia mitä kummallisimmilla syillä. Kun näihinkin tulisi samanlainen maksu, niin se rauhoittaisi hallinto-oikeuden työtä ja toisi sen todellisen välityskanavan käytön realistiselle pohjalle. Tämä varausmaksu, minkä opiskelija maksaa, jos hän hakemuksen jättää, vaikka pilan päiten olisikin tehnyt, on perusteltu — on aivan oikein, että siitä joutuu maksamaan, koska silloinhan se vaikuttaa positiivisesti myös niiden ihmisten hakemukseen, jotka tosissaan hakevat ja haluavat opiskella.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 106/2024 vp

17.09 **Mari-Leena Talvitie kok:** Arvoisa puhemies! Muutaman asian vielä lisäisin tuohon äskeisen puheenvuorooni. Valiokunta piti myönteisenä, että tällä lakiehdotuksella annetaan yliopistoille ja ammattikorkeakouluille toimivalta määritellä eri koulutusohjelmien lukuvuosimaksut. Tämä mahdollistaa sen, että maksujen suuruuden määrittelyssä voidaan ottaa huomioon sekä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen että koulutusalojen väliset erot.

Tämä on tärkeää myös sen takia, että korkeakoulu voi siis jatkossa katsoa koulutuksen kustannukset katetuiksi jo ennen opiskelijan valmistumista ja ottaa halutessaan käyttöön tällaisen ohjelmakohtaisen elikkä tavallaan tutkintokohtaisen maksun. Tämä mahdollistaa myös sen, että kun korkeakoulut tulevaisuudessa tulevat tarjoamaan enemmän esimerkiksi suomen kielen opetusta, niin muualta EU- tai Eta-maasta tullut opiskelija ei ajattele, että hän ei voi opiskella sitä suomen kieltä, koska se mahdollisesti pidentäisi hänen valmistumistaan kolme kuukautta tai jopa yhden lukukauden. Jos tämä lukukausimaksu on tutkintokohtainen, ohjelmakohtainen, niin vaikka siinä menisikin sitten neljä ja puoli vuotta, niin se on sama maksu kuin silloin, että siinä menee neljä vuotta. Tämä kannustaa myöskin EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta tulevia opiskelijoita opiskelemaan suomen kieltä tai sitten jos-sain välissä tekemään töitä jonkin aikaa mutta niin, että se tutkinnon suorittaminen ei lii-kaa veny, mutta kuitenkin saattaa jonkin aikaa pidentyä. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.